2. ความหมายของบทบาท

คำว่า "บทบาท"ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้จำนวนมาก ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 315) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ การทำหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ

ทิตยา วรรณชฎ (2510 : 9) ได้อธิบายว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่ง บทบาทแบ่งออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) หรือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) หรือ บทบาททีผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติและปฏิกิริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนบทบาททางสังคม ทิตยา สุวรรณชฎ (2527 ; 43) ให้ความหมายไว้มีลักษณะดังนี้

1. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในทุกสังคม และมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปครอง

2. มีบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought to-Role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง

3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็น

4. การที่คนเราจะทราบถึงฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทนั้น ได้มาจากสังคมกรณ์ (Socialization) ในสังคมนั้นๆ

5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่แน่นอนเสมอว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่ครองฐานะตำแหน่งอื่นๆ เพราะพฤติกรรมจริงๆ นั้น เป็นผลของปฏิกิริยาของคนที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และบุคลิกภาพของผู้อื่นที่เข้ามาร่วมในพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้น (stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516 1b 29) ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทเป็น 2 นัย คือ

1. นัยแรก พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม (Social Structure) บทบาทหมายถึงตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น

2. นัยที่สอง พิจารณาความหมายของบทบาทในเรื่องการปะทะสังสรรค์ทางสังคมว่า บทบาท หมายถึง ผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์นั้น

ดังนั้น ตามนัยแรก บทบาท เป็นการจำแนกชนิดของบุคคลที่อยู่ในสังคมซึ่งอยู่ จำแนกโดยคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขาที่มีต่อปทัสถาน ส่วนตามนัยที่สอง บทบาท เป็นวิถีทางแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่าจะปฏิบัติอย่างไร หรือคาดว่าคนอื่นจะปฏิบัติต่อตนอย่างไร

ภิญโญ สาธร (2521 : 283) ให้ความเห็นว่า บทบาท หมายถึง ความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดว่า บุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และบทบาทหน้าที่ควบคู่อยู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่เสมอ